

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Гендерні відносини в економічній діяльності

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологічне забезпечення економічної діяльності

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Магістр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр

2

Мова викладання

Українська, англійська

Викладачі, розробники

Розробник: Калагін Юрій Аркадійович

yurii.kalahin@khti.edu.ua

Доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології і публічного управління. Досвід роботи – 25 років.

Автор 77 наукових та науково-методичних праць.

Лектор з дисциплін: «Соціологія кар'єри», «Соціологія культури та гендеру», «Соціологічний супровід економічної діяльності»

Детальніше про викладача на сайті кафедри:

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/profesors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Викладач: Шанідзе Надія Олександрівна

nashanidze@ukr.net

Кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології і публічного управління.

Авторка понад 60 наукових і навчально-методичних публікацій.

Провідна лекторка з курсів «Соціологія управління», «Теоретична соціологія XXI століття», «Крос-культурні комунікації» «Соціологія мови», «Соціологія особистості та девіантної поведінки»,

"Методологія та методи роботи з персоналом", "Філософія економічної діяльності"

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/>

Загальна інформація

Анотація

Навчальна дисципліна «Гендерні відносини в економічній діяльності» є складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Соціологія» та спрямована сформувати у студентів гендерну чутливість до процесів, що відбуваються в економічній діяльності.

Мета та цілі дисципліни

Формування у студентів здатності до розуміння основних закономірностей соціологічного забезпечення гармонізації гендерних відносин в економічній діяльності.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 07. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

СК09. Здатність організовувати роботу з мотивації працівників в установах економічного профілю.

Результати навчання

ПР01. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.

ПР10. Розробляти прикладні проекти з мотивації працівників в установах економічного профілю.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредита ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Соціологічний супровід економічної діяльності.

Теоретична соціологія XXI століття.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проектний підхід до навчання, ігрові методи, акцентується увага на застосуванні інформаційних технологій в соціології.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Гендер як соціальний феномен.

Біологічна і соціальна стать. Історичний контекст розвитку гендерних студій. Методологія гендерних досліджень.

Тема 2 Гендерні ролі та гендерні стереотипи в економічній діяльності

Гендерне розмаїття в сучасному світі. Поняття гендерної ролі, гендерні ролі в економічних відносинах. Гендерні стереотипи щодо економічної діяльності.

Тема 3. Гендерна асиметрія в сучасному українському суспільстві

Поняття гендерна симетрія та гендерна асиметрія. Чинники, що формують гендерну асиметрію. Негативні наслідки гендерної асиметрії для економічної діяльності.

Тема 4. Рівні гендерного аналізу. Гендеровані соціальні інститути

Рівні гендерного аналізу: індивідуальний, інтеракційний, структурний. Гендерні режими - правила гендерної поведінки і взаємодії в окремих інститутах та гендерний порядок, який регулює ці відносини в масштабах суспільства.

Тема 5 Методологія гендерного аналізу економічній діяльності.

Гендерні дослідження. Жіночі дослідження. Соціальний конструктивізм. Біологічний детермінізм. Комплексний гендерний підхід (гендерний мейнстримінг).

Тема 6. Гендер і ринок праці.

Гендерний вимір економіки. Гендерна зайнятість. Ринок праці. Гендерний аналіз зайнятості в сучасній Україні. Дискримінація на ринку праці. Дискримінація на рівні переваг.

Тема 7. Гендерна сегрегація.

Гендерна сегрегація. Види гендерної сегрегації. Горизонтальна професійна сегрегація. Вертикальна професійна сегрегація. «Скляна стеля». «Скляна стіна».

Тема 8. Управлінська діяльність: гендерні особливості.

Лідерська ефективність. Гендерні теорії лідерства. Жіноче лідерство. Гендерний підхід. Токенізм. Андроїнність. Політика рівних можливостей. Гендерний стереотип в управлінні.

Тема 9. Домашнє господарство як об'єкт дослідження гендерної економіки.

Неокласичний підхід. Г. Беккер. Концепція людського капіталу. Марксистський підхід. Концепція трудового процесу. Теорія інституціоналізму. Т. Веблен. Нова економіка домогосподарств.

Тема 10. Шляхи до гендерної рівності: світовий досвід.

Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. Рівні права і можливості для жінок і чоловіків у договорах ЄС. Подвійний підхід у гендерній політиці ЄС (гендерна пріоритетизація і спеціальні заходи). Поняття гендерної нерівності, економічні чинники, що впливають на гендерну нерівність. Законодавство щодо подолання гендерної нерівності.

Тема 11 Гендерні відносини та гендерна нерівність в умовах воєнного стану

Гендерні диспропорції в Україні під час війни. Гендерна політика під час воєнних дій, зміна змісту гендерних ролей та гендерних стереотипів.

Тема 12. Гендерна культура та економіка. Соціально-економічні практики українців під час війни.

Культура як система. Функції культури. Гендерна культура як результат гендерного виховання. Гендерний аспект соціально-економічних практик вимушених мігрантів. Інституціоналізація соціально-економічних практик вимушених мігрантів.

Теми практичних занять

Тема 1.,2 Гендер як соціальний феномен.

Розгляньте основні методологічні підходи в гендерних дослідженнях (фемінізм, соціокультурний, структурний). Гендерна перспектива при обранні методології в науковому дослідженні. Взаємозв'язок між методологією та етичними аспектами в гендерних дослідженнях. Переваги та недоліки різних методологічних підходів у вивченні гендерних питань.

Тема 3, 4. Гендерна асиметрія в сучасному українському суспільстві. Рівні гендерного аналізу. Гендеровані соціальні інститути

Поняття гендерна симетрія та гендерна асиметрія. Чинники, що формують гендерну асиметрію. Негативні наслідки гендерної асиметрії для економічної діяльності. Рівні гендерного аналізу: індивідуальний, інтеракційний, структурний. Гендерні режими - правила гендерної поведінки і взаємодії в окремих інститутах та гендерний порядок, який регулює ці відносини в масштабах суспільства.

Тема 5 Методологія гендерного аналізу економічної діяльності.

Гендерні дослідження. Соціальний конструктивізм. Біологічний детермінізм. Комплексний гендерний підхід (гендерний мейнстримінг).

Тема 6, 7. Гендер і ринок праці. Гендерна сегрегація

Рекомендовані фільми для перегляду: Фільм про боротьбу жінок за трудові права, зокрема, у профспілках «Зроблено у Дагенхаймі» (2010), фільм про боротьбу жінок за умови праці та проти

сексуальних домагань у США «Північна країна» (2005). Творчі завдання: як Ви ставитеся до списку заборонених професій в Україні? Опитування серед працівників різних сфер щодо гендерних аспектів ринку праці. Вивчити структуру організацій та розподіл гендерів на керівних посадах. Аналізувати різницю в оплаті праці. Аналіз ринку праці: аналіз ринку праці з огляду на гендерну сегрегацію. Спостереження за кар'єрними траєкторіями. Аналіз рекламних матеріалів. Розробка програми рівності. Гендерне освітнє відео: Створення відеоматеріалу: короткий відеоролик, який підсвічує проблему гендерної сегрегації у різних сферах суспільства та пропонує шляхи вирішення.

Тема 8. Управлінська діяльність: гендерні особливості.

Аналіз кадрової структури. Розробка гендерної стратегії рівності, розвитку лідерських якостей та створення гендерної дружби в команді. Опитування серед студентів щодо гендерної атмосфери в колективі. Гендерна політика в часи війни.

Тема 9. Домашнє господарство як об'єкт дослідження гендерної економіки.

Розподіл обов'язків в домашньому господарстві: опитування серед сімей з питань щодо розподілу обов'язків в домашньому господарстві. Оцінка вартості неоплачуваної праці: соціально-економічний аналіз вартості неоплачуваної праці в домашньому господарстві. Вплив домашньої праці на кар'єру: соціологічне дослідження, спрямоване на вивчення впливу домашньої праці на кар'єрний розвиток. Гендерний аспект споживання: анкетування та фокус-групи серед студентів для вивчення гендерних аспектів у сфері споживання та його вплив на економіку домашнього господарства.

Тема 10, 11. Шляхи до гендерної рівності: світовий досвід. Гендерні відносини та гендерна нерівність в умовах воєнного стану

Аналіз програм та ініціатив: аналіз різноманітних світових програм та ініціатив, спрямованих на підтримку гендерної рівності. Кейси країн: дослідження їхні досвіду у досягненні гендерної рівності. Аналіз стану гендерної рівності у різних країнах світу.

Конкретні пропозиції та рекомендації для поліпшення гендерної рівності в Україні.

Гендерні диспропорції в Україні під час війни. Гендерна політика під час воєнних дій, зміна змісту гендерних ролей та гендерних стереотипів.

Тема 12. Гендерна культура та економіка. Соціально-економічні практики українців під час війни.

Аналіз рекламних кампаній. Дослідження ринку праці. Економічна активність жінок у підприємстві. Соціально-економічний вплив ролей в сім'ї. Вивчення впливу гендерної культури на споживчі вибори. Аналіз соціально-економічних практик українців під час війни.

Теми лабораторних робіт

Не передбачено

Самостійна робота

Опрацювання лекційного матеріалу.

Підготовка до практичних(семінарських) занять

Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях.

Виконання індивідуальних завдань, підготовка командних проектів.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. К.: Основи, 2017. - 256 с.

<https://ekmair.ukma.edu.ua/items/3403d092-6584-4358-b230-d68b3eaafbc1>

2. Гендерні медійні практики: Навчальний посібник із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. – Київ, 2014. – 206 с.

<https://www.osce.org/files/f/documents/c/3/284966.pdf>

3. Гендер // Словник української мови : у 20 т. — К. : Наукова думка, 2010—2020.

4. Гендер для медіи. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. (ред.) Гендер. К.: Критика, 2013. – 220 с.

Додаткова література:

1. Електронна бібліотека Української асоціації жіночої історії

<http://www.womenhistory.org.ua/index.php/elektronni-resursi/16-elektronna-biblioteka>

2. Калагін, Ю., & Шанідзе, О. (2023). Гендерний аналіз соціальних практик українських біженців 2022 року. Науково-теоретичний альманах Грانی, 26(3), 62-68. <https://doi.org/10.15421/172349>

2. Бірюкова М., Рущенко І., Ляшенко Н., Григор'єва С. Біженці і внутрішньо-переміщені особи російсько-української війни: соціальні характеристики й практики. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2022, 6, 143-156. <https://doi.org/10.15421/172282>
3. Біженці та внутрішньо переміщені особи України на шляхах війни: кроки незламності: монографія / (В.І. Подшивалкіна, Н. В. Коваліско та ін.) за ред. М. В. Бірюкової. 2023. 440 с.
4. Музей історії жіноцтва, жіночого і гендерного руху // <http://gender.at.ua>
5. Гендерний аналіз українського Гендер і географія в Україні : Монографія / Наталія Мезенцева, Ольга Кривець. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 194 с. URL: <http://www.geokiyv.org/pdf/Gender&Geography.pdf> суспільства. – Київ: ПРООН, 1999.
6. Стрельник Е. А. Робочі місця, дружні та недружні до працівниць із сімейними обов'язками: за результатами соціологічного дослідження // *Український соціум*. — 2015. — № 4(55). — С. 75-84.
7. Марценюк Т. О. Роль чоловіків у боротьбі із гендерним насильством : (на прикладі США) [електронний ресурс] / Тамара Марценюк // *Я: гендерний журнал*. — 2016. — № 2. — С. 29-31
8. Марценюк Т. О. Чинники залучення батьків гомосексуальних дітей до ЛГБТ-руху в Україні / Марценюк Т. О., Колесник В. С. // *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. — 2016. — Т. 187. — С. 67-75.
9. Єфанова І. Гендерна нерівність на ринку праці України у сфері інформаційних технологій / І. Єфанова, Т. Марценюк // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. — 2017. — № 1 (8). — С. 10-16.
10. Марценюк Т. О. Чинники подолання «скляної стелі» в бізнесі в Україні / Марценюк Т. О., Адамська К. В. // *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. — 2017. — Т. 196. — С. 52-65..
11. Стандарт рівності: посібник пресової практики з гендерної перспективи / Ю. Гончар, Т. Кузнєцова, О. Погорелов, С. Штурхецький; за ред. С.В. Штурхецького.— Рівне: О. Зень, 2015.— 200 с.
12. Гендерна абетка для українських медіа: посібник / Софія Котова-Олійник, Богдана Стельмах, Оксана Ярош.— Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2013.— 50 с. 3
13. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2007. – 143 с.
14. Гендерний паритет в умовах розвитку сучасного українського суспільства. – Київ, 2003. – С. 50-79.
15. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експертом аналітичних центрів / Т. Марценюк.— К., 2014.— 65 с.
16. Запобігання домашньому насильству і торгівлі жінками. – К.: Україна, 2001. – 256 с.
17. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI;
18. Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».
19. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок // *Наші людські права: Посібник з жіночих людських прав* / Пер. з англ.. – К.: Карпати, 1996.
20. Лавриненко Н. Гендерний розподіл домашньої праці // *Українське суспільство 1992 – 2008. Соціологічний моніторинг* / За ред.. д.е.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2008. – С. 86 – 93.
21. Таран Л. Гендерні проблеми і засоби масової інформації // *Гендер і культура* / Упор. В.Агеева, О.Оксамитна. – К.: Факт, 2001. – С 151-160.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів
100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (40%) та поточного оцінювання (60%).
Залік: усне завдання (2 запитання з теорії) або онлайнтест. Поточне оцінювання: 2 онлайн тести (по 20%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Надія ШАНІДЗЕ

27.08.2024